

- відкритої освіти / В. Ю. Биков // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб.наук. праць: Редкол.: І.А.Зязюн (голова) та ін. – Випуск 29. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 32-40.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 562 с.
  3. Енциклопедія освіти/ за ред. В.Г. Кременя. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
  4. Естетика : підручник / Л.Т. Левчук, В.І. Панченко, О.І. Оніщенко, Д.Ю. Кучерюк; за ред. Л.Т. Левчук. – 2-е вид., допов. і переробл. – К.: Вища школа, 2005. – 431 с.
  5. Зязюн І.А. Філософія педагогічної дії : [монографія] / І.А.Зязюн. – Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – 608 с.
  6. Отич О.М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти : [монографія] / за наук. ред. І.А. Зязюна. – Чернівці : Зелена Буковина, 2009. – 752 с.
  7. Професійний саморозвиток майбутнього фахівця. Колективна монографія, Житомир, Поліграфічний центр ЖДУ, вул. Велика Бердичівська, 40, с.212.

**Вікторія Яковлева**  
(Кривий Ріг, Україна)

## **РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИХОВАНЦІВ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ ЗАСОБАМИ ДИЗАЙН-ОСВІТИ**

*У статті проаналізовано зміст, форми, принципи дизайнерської освіти; визначені нові можливості дизайн-освіти у процесі розвитку художньо-творчого потенціалу вихованців загальноосвітніх інтернатних закладів.*

**Ключові слова:** вихованці шкіл-інтернатів, творчість, творчий потенціал, дизайнерська освіта.

*The article analyzes the content, forms, principles of design education; new possibilities of design education in the process of development of artistic and creative potential of pupils of comprehensive boarding schools are determined.*

**Key words:** pupils of boarding schools, creativity, creative potential, design education.

Сучасна загальноосвітня школа-інтернат, як будь-яка традиційна загальноосвітня школа, має стати центром розвитку в учнів інтелекту, духовності, художньо-творчого потенціалу тощо.

Однак, висунення на перший план нових типів навчальних закладів, ідей формування національної еліти, закладів для обдарованих відкинуло назад, залишило поза увагою загальноосвітні школи-інтернати, як найбільш масові навчально-виховні заклади.

За нашими результатами досліджень, діти потрапляють у школи-інтернати педагогічно занедбаними, з великими прогалинами у знаннях і перервою в навчанні в два і більше років. Так: у 32% вихованців спостерігається надмірна рухливість; у 20% – інертність; 77% учнів – бувають запальні, роздратовані; 46% – грубі у стосунках; 27% – плаксиві; 65% – неуважні і тільки 30% учнів – притаманна стійка увага.

У багатьох дітей шкільного віку деформовані духовні, пізнавальні, естетичні потреби, зокрема, втрачено інтерес до навчання.

Причиною такого явища є тривалі пропуски занять і бродяжництво. Багато учнів відстає за рівнем якості навчання від однолітків, що навчаються у звичайних школах.

Проте, це відставання майже у 85% школярів, як і відсутність позитивного інтересу до знань, не визначається інтелектуальними можливостями учнів, а є

наслідками упущень у навчально-виховній роботі, невихованості в них належної уваги до навчання.

Тому, актуальність дослідження проблеми розвитку художньо-творчого потенціалу вихованців інтернатних закладів зумовлена, насамперед, наявністю практичної потреби у використанні їх потенційних ресурсів як основної сили у вирішенні завдань розвитку творчих здібностей і активності.

Мета статті – проаналізувати нові можливості дизайн-освіти у процесі розвитку художньо-творчого потенціалу вихованців загальноосвітніх інтернатних закладів.

Аналіз наукових праць, що стосуються розвитку художньо-творчого потенціалу людини (О.Ю.Косміна, В.І. Мусієнко, О.В.Сухомлинська, В.І.Тасалов, Т.А.Хорольська, О.І.Шрамко та інш.) дозволив з'ясувати нам, що розуміння специфіки самої творчості, природи, сутності й структури творчого потенціалу дитини, дає можливість більш глибоко розкрити механізм становлення і реалізації творчих здібностей вихованців інтернатних закладів засобами дизайн-освіти.

Проблеми дизайнерської освіти в Україні набувають навіть не стільки академічний, скільки практичний інтерес: вони впритул стикаються з пошуками тих конкретних засобів, які б дозволили в стислі терміни досягти економічних зрушень.

Від інженерної діяльності в техніці і художньої в мистецтві, дизайн, як проектна діяльність, відрізняється тим, що дизайнер із самого початку повинен бути зорієнтований на єдину морфологію матеріально-предметного світу, на створення в ній різноманітних просторовочасових форм і структур, користуючись усіма засобами, нагромадженими людством в цій галузі, рівно ж як і існуючими в природі [3,с.7].

Сьогодні дизайн-школи повинні стати не тільки центром професіоналізму, не тільки генераторами нових ідей і методів проектування, але також, і це напевно, найбільш головне, піонерами кардинальних зрушень у самій педагогіці.

Педагогічний досвід дизайну є не що інше, як спроба перебороти традиційну концепцію навчання для придбання нових знань, вмінь та навичок, необхідних для вирішення принципово нових задач, що не мають в минулому будь-яких аналогів і прототипів.

Дизайн, зазначає О.Ю. Косміна, «як явище культури на початку третього тисячоліття став тією сферою художньої універсальності культури і людини, яка найбільш синтетична, калейдоскопічна, найбільш проблематична і разом з тим самодостатня» [1].

Цілісність дизайну в культурному вимірі можна виразити як єдність формоутворюючих потенцій естетичного, етичного, практичного і пізнавального суб'єктів. Дизайн – це динамічне перехрестя мистецтва, науки і практики.

За останнє десятиліття поняття «дизайн» міцно ввійшло в наше життя. Поступово приходять розуміння того, що він здатний активно впливати на естетичне почуття і комфортність існування кожної людини, але його потенціал цим далеко не обмежується. Ще належним чином не оцінені можливості дизайну в народній освіті, у розвитку інтелекту його засобами. Між тим, вважає В.І. Тасалов, дизайн виконує водночас кілька можливих функцій: відображуючу, виховну, пізнавальну, комунікативну, гедоністичну, – він є школою творчого та ділового мислення [3,с.5].

Новітні дослідження дають підґрунтя стверджувати, що викладання пропедевтики дизайну значно підвищує творчий потенціал особистості, що формується, розвиваючи не тільки абстрактне, комбінаторне, асоціативне, логічне мислення, але і підвищуючи загальний коефіцієнт успішності.

Навчання засобами дизайну стрімко прискорює формування інтелекту, оскільки використовує всі три типи власне розумової діяльності: наочно-діловий, чуттєво-образний, поняттєво-логічний. Воно розвиває просторово-часове уявлення, формує моральну культуру та соціально-екологічний світогляд.

В.І. Тасалов сформулював три принципи дизайнерської освіти:

- перший – виходить з того, що студенти будуть працювати в різноманітних галузях промисловості, і самі повинні бути інженерами;
- другий – їхня особлива роль при створенні машин буде складатися з турботи про зовнішній вигляд, вигоді в спілкуванні та легкістю експлуатації;
- третій – від них чекають творчого відношення до своєї роботи, і це вимагає соціальної відповідальності, що рівна відповідальності архітектора, що формує оточення, в якому ми живемо [3, с.6].

Вчителі трудового навчання, які працюють у загальноосвітніх закладах інтернатного типу, повинні усвідомлювати величезне значення вивчення основ дизайну та декоративно-ужиткового мистецтва на уроках праці, роль яких полягає в розвитку художньої спостережливості, зорової пам'яті, виховання широкої художньо-естетичної культури і художнього смаку, спостереження оточуючої дійсності і творчого її перетворення, творчої ініціативи. Разом з тим, художня творчість є не лише унікальним засобом передачі виразності і краси, але й наділена багатогранним духовним змістом естетичного пізнання, осмислення, творення прекрасного і піднесеного в житті та мистецтві. Цей зміст несе в собі значний потенціал естетико-виховного впливу.

На перший погляд здається, що трудове навчання, в основі якого лежать практичні заняття з обробки найпоширеніших матеріалів: металу, деревини, тканин та харчових продуктів, за своєю культурологічною насиченістю не може жодною мірою суперечити із багатьма іншими предметами. Насправді ж, воно має величезні потенційні можливості культурного і мистецького розвитку вихованців шкіл-інтернатів, хоч на практиці ці можливості реалізуються далеко на повнісію.

Важливим аспектом дизайнерської освіти є знайомство учнівської молоді з різними видами художньої діяльності, залучення до яких сприяє активному формуванню їх естетичних потреб, смаків, впливає на вибір майбутньої професії. Світ декоративних образів, яскравих кольорів, простих і доступних творів декоративно-прикладного мистецтва захоплює вихованців, викликає насолоду, одухотворяє їх, підносить до стану натхнення, створюючи тим самим психологічний комфорт. Подальше глибоке спілкування зі світом прекрасного, вважає В.І. Мусієнко, активізує емоції, викликає до життя творчу уяву, стимулює фантазію, пробуджує духовне відчуття, формує елементи образного мислення. Нагромаджений емоційний досвід пробуджує в людині художника з високою культурою і гамою відчуттів, веде до удосконалення інтелекту [2].

Художня праця включає вихованців шкіл-інтернатів в творчу діяльність, яка стимулює формування стійкого інтересу до праці, формує естетичне розуміння навколишнього середовища, надає можливість набуття спеціальних художніх вмінь та навичок, розвиває власні особистісні якості. Через творчу працю, яка дає максимальну можливість розкрити всі сторони людської особистості, йдуть найактивніші процеси творчої матеріалізації духу, самовиявлення і самоствердження людини. Трудові процеси, які лежать в основі майстерності, викликають до дії уяву, фантазію, без яких не існує емоційної культури людини, формують цінні риси характеру: почуття власної гідності, цілеспрямованість, наполегливість у подоланні труднощів, вміння створювати чудові вироби.

Щоб визначити ті додаткові можливості, які створює трудове навчання для занять вихованців шкіл-інтернатів мистецтвом та вивченням основ дизайну необхідно враховувати, що предметами декоративно-ужиткового мистецтва, які вивчаються на уроках, є предмети, призначені для практичного використання, їх декоративність визначається формою, матеріалом, з якого вони виготовлені, а також художньою обробкою і оздобленням: розписом, різьбленням, нанесенням рельєфу, покриттям лаком тощо. Це означає, що початковим етапом роботи є матеріальне творення предмета шляхом ліплення (глина), вирізання, виточування, випилювання, збивання, склеювання, зварювання (метал, деревина), ткання, в'язання, розкроювання, вишивання

(тканини, волокнисті матеріали) тощо .

Тому, ми вважаємо, що будь-який навчально-виховний процес має включати в себе можливості формування у вихованців шкіл-інтернатів творчого складу мислення шляхом художньої творчості, що є необхідним у будь-якому професійному формуванні. Творче мислення не протиставляється логічному, а є його ж розвитком. Саме мистецтво дизайну певною мірою розвиває творчий склад мислення і є шляхом виховання.

Сьогодні дизайн пронизує всі сфери людського життя. Дизайн-освіта вихованців шкіл-інтернатів може передбачати їх творчу діяльність у дизайнерських студіях або у театрі моди.

Цікавою, насиченою інформацією і творчою за характером може бути діяльність студії історичного костюма. У результаті вивчення історії костюма вихованці засвоюють загальні тенденції формування художніх стилів і їх прояв у костюмі різних епох, а також оволодівають методом аналізу історичних і сучасних комплексів костюма. Програмою роботи студії можна передбачити виготовлення макетів історичних костюмів різних стилів у зменшеному масштабі, які демонструватимуться на постійно діючій виставці.

Одній із секцій цієї студії можна запропонувати вивчення можливостей застосування українських народних традицій у дизайні сучасного одягу. Вихованцям можна запропонувати розробити свої моделі з використанням орнаменту і елементів крою національного одягу, а потім продемонструвати їх на тематичних вечорах.

Завданнями дизайнерського театру може бути інтеграція різних видів мистецтв у створенні художнього образу засобами костюма. Не просто показ моделей, а маленька вистава, в якій художній образ створюється і вдається засобами костюму, хореографії, пантоміми, музики тощо.

Таким чином, художньо-творча діяльність стає природною і необхідною для подальшого формування і розвитку вихованців шкіл-інтернатів. Дизайн-освіта дає змогу виявити їх резерви, розвивати почуття, що допоможуть вибратись з тенет примітивізму, духовної відсталості. пізнати нові шляхи власного вдосконалення.

## **ЛІТЕРАТУРА**

- 1.Косміна О.Ю. Створення сучасного сценічного костюму як вияв регенерації української культури/ О.Ю. Косміна // Регрес і регенерація у народному мистецтві. – 2011. – №4. – С. 243-253.
- 2.Мусієнко В. Прилучення до національної культури в процесі трудового навчання/В.Мусієнко,Р. Захарченко. – К.: Україна, 2012.- 68с.
- 3.Тасалов В.И. Теория дизайна и проектная культура/ В.И. Тасалов // Техническая эстетика. – 2013. – № 7. – С.9-12.

УДК 378.14: 371.13.03 (043.3)

*Євген Кулик, Божена Оранюк  
(Полтава, Україна)*

## **ДІАГНОСТИКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ 5-8 КЛАСІВ У МЕРЕЖЕВОМУ СПІЛКУВАННІ**

*У статті розглядаються проблеми підліткової агресії в мережевому спілкуванні. Показано, що вірно вибрані критерії діагностики інформаційної культури учнів 5-8 класів в мережевому спілкуванні розкривають технологію формування означеної культури. Приведені уточнені ряд дефініцій, які розкривають феномен кібербулінгу, саме в контексті даного дослідження. Розкриті особливості критеріїв самодіагностики учнів стосовно особливості розвитку підліткової агресії в мережевому спілкуванні.*

**Ключові слова:** критерії, діагностика, мережеве спілкування, формування, інформаційна культура..